

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ УМІНЬ ДІТЕЙ 7—9 РОКІВ
ОЦІНЮВАТИ ОКРЕМІ ПАРАМЕТРИ РУХУ****Т.В. Ніжевська, В.І. Мірошниченко***Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди*

Однією з умов ефективності навчання вправам є високий рівень показників керування рухами (О.М. Худолій, А.М. Шлемін, 1983; О.М. Худолій, 1984). У роботах А.В.Ніколаєнко (1967), А.М.Шлеміна (1968, 1983), В.П.Буєвича (1981) і ін. указується, що спрямована робота з розвитку умінь точно оцінювати і відтворювати рухи за заданими параметрами позитивно впливає на формування рухових умінь і навичок, полегшує засвоєння рухів, прискорює цей процес і поліпшує його якість, сприяє варіативності навички. На думку В.С.Фарфеля (1959), М.І.Семенова (1964) і ін. з віком поліпшується здатність до диференціювання рухів, до 12—14 років вона досягає найвищого рівня. А.М.Шлемін (1968), М.В.Пилиповська (1971) указують, що подальший розвиток цих здібностей у більшому ступені залежить від застосування спеціально спрямованих на це вправ.

Задача дослідження — вивчити вікові особливості формування умінь дітей 7—9 років оцінювати рухи в просторі, у часі і за ступенем м'язових зусиль.

Рішення даної задачі проводилося в умовах лабораторного експерименту. Було організовано 6 експериментальних груп по 2 у кожнім віці — I група хлопчиків, I група дівчаток. Виходячи з даних науково-методичної літератури (А.А.Бишаева, 1976; А.Г.Дежников, 1977) формування умінь дітей 7—9 років керувати рухами досліджувалося на сімох заняттях, у кожнім з яких виконувалося по 6 спроб. Протягом перших семи занять вивчалася зміна уміння керувати рухами в просторі, у наступних сімох заняттях — у тривалості рухів, в останніх сімох заняттях — за ступенем м'язових зусиль. Результати кожної спроби фіксувалися в протоколі.

Для оцінки уміння керувати рухами в просторі учні виконували стрибки в довжину з місця в зону шириною 15 см, розташовану від лінії відштовхування на відстані 60 см — для школярів 7 років, 70 см — для школярів 8 років, 80 см — для школярів 9 років. Кожен наступний стрибок необхідно було виконати далі попереднього. Фіксувалася кількість виконаних стрибків з мінімальним збільшенням їхньої довжини в кожній спробі.

Для оцінки уміння керувати рухами в часі випробувані виконували з положення “упор присівши” три стрибки у висоту зі змахом руками в зручному темпі, а після цього кожну наступну

серію стрибків необхідно було виконати швидше попередньої. Фіксувалася кількість серій стрибків, що були виконані швидше попереднього.

Для оцінки уміння керувати рухами за ступенем м'язових зусиль випробувані виконували стрибки у висоту з місця зі змахом руками з мінімальним зменшенням сили відштовхування кожного наступного стрибка в порівнянні з попереднім. Фіксувалася кількість таких стрибків.

При обробці результатів виконання завдань враховувався вихідний рівень умінь керувати досліджуваними параметрами рухів і середнє число успішних спроб у кожнім занятті: з першого по сьоме. Як вихідний рівень умінь керувати досліджуваними параметрами рухів приймався результат, показаний кожним випробуваним у першій спробі першого заняття, тобто до початку експерименту. Для визначення впливу занять на зміну оцінки керування рухами застосовувався дисперсійний аналіз при кореляції даних. Вплив віку і статі випробуваних на керування цими уміннями вивчалася за допомогою однофакторного дисперсійного аналізу (по Б.А.Суслакову, 1982).

Аналіз результатів дослідження показує, що в хлопчиків 7 років максимальні показники були зареєстровані на VII занятті, а в 8—9-літніх учнів — на V занятті. Результати дисперсійного аналізу свідчать про те, що в хлопчиків достовірне поліпшення показників керування рухами в просторі відбувається у віці 8 років ($P < 0,01$) і 9 років ($P < 0,01$). У хлопчиків 7 років динаміка показників не істотна ($P > 0,05$). При цьому з віком збільшується ступінь впливу попередніх занять на зміну оцінки. У 7 років вона складала 8,92%, у 8 років — 21,55%, у 9 років — 34,36%. У хлопчиків з віком поліпшуються показники, що характеризують уміння оцінювати рухи в просторі ($P < 0,05$). Розходження в показниках оцінки між хлопчиками 7, 8 і 9 років на 25, 96% залежать від вікових особливостей.

Аналіз отриманих результатів показує, що в дівчаток максимальні оцінки були зареєстровані у віці 7 і 9 років на VI занятті, а в 8-літніх — на V занятті. Дані дисперсійного аналізу свідчать про те, що в дівчаток достовірне збільшення кількості стрибків у зону шириною 15 см відзначається у віці 7 і 8 років ($P < 0,001$). При цьому зміна оцінки залежить від впливу попередніх занять у 7-літніх дівчинок на 28,15%, у 8-літніх — на 38,66%, а в 9-літніх — тільки на 6,99%. Представ-

лені результати показують, що в дівчаток з віком поліпшуються показники, що характеризують уміння оцінювати рухи в просторі ($P < 0,05$), а ступінь впливу віку на оцінку складає 27,14%. Результати досліджень свідчать про те, що розходження в показниках умінь оцінювати рухи в просторі між хлопчиками і дівчатками у всіх вікових групах у кожному досліді статистично не достовірні ($P > 0,05$).

Таким чином, уміння оцінювати рухи в просторі в школярів 7—9 років залежать від вікових особливостей. З віком випробуваних істотно збільшуються показники, що характеризують уміння керувати рухами в просторі як у хлопчиків ($P < 0,05$), так і в дівчаток ($P < 0,05$). Матеріали дослідження показують, що в процесі експерименту достовірне збільшення показників керування цими умінями відзначалося тільки у віці 8 років ($P < 0,05$). Дані свідчать про те, що з віком у хлопчиків істотно збільшуються показники, що характеризують уміння оцінювати рухи в часі ($P < 0,05$). При цьому розходження в показниках оцінки між хлопчиками 7, 8 і 9 років залежить від вікових особливостей на 38,02 %.

У дівчаток 7—9 років у результаті проведених дослідів кількість успішних виконаних спроб, що характеризують уміння оцінювати руху в часі, статистично не змінилося ($P > 0,05$), а ступінь впливу занять на динаміку показників була незначна. Результати дисперсійного аналізу свідчать про те, що показники умінь оцінювати рухи в часі у дівчаток збільшуються з віком ($P < 0,001$), а розходження результатів залежить від вікових особливостей на 70,78%. Аналіз результатів залежності виконання завдання від статевих особливостей показує, що кількість успішних спроб між хлопчиками і дівчатками має достовірне розходження тільки в 8-літніх школярів ($P < 0,05$). При цьому результати виконання завдання залежать від статевих особливостей випробуваних у школярів 7 років на 23,64%, у школярів 8 років — на 30,71%, у школярів 9 років — на 5,1%.

Таким чином, уміння оцінювати рухи в часі в школярів 7—9 років залежать від вікових особливостей, а в 8-літніх — від статевих особливостей дітей. З віком учнів істотно збільшуються показники, що характеризують уміння керувати рухами в часі як у хлопчиків ($P < 0,05$), так і в дівчаток ($P < 0,001$).

Результати умінь оцінювати руху за ступенем м'язових зусиль у хлопчиків 7—9 років показують, що в хлопчиків 7 років максимальні оцінки були зареєстровані на VII занятті, а в 8—9-літніх — на VI занятті. Результати дисперсійного аналізу свідчать про те, що в хлопчиків у процесі експерименту кількість стрибків з мінімальним зменшенням сили відштовхування в кожній наступній спробі в порівнянні з попередньою вірогідно збільшувалося у віці 7 років ($P < 0,05$) і 8

років ($P < 0,01$). У хлопчиків 9-літнього віку від заняття до заняття також відзначалося збільшення кількості успішно виконаних стрибків, однак розходження між ними статистично не вірогідно ($P > 0,05$). При цьому збільшення результату залежить від впливу попередніх занять у 7-літньому віці на 17,5%, у 8-літньому віці — на 21,11%, у 9-літньому віці — на 9,90%. Дані свідчать про те, що уміння оцінювати рухи за ступенем м'язових зусиль у хлопчиків 7—9 років статистично не відрізняються між собою ($P > 0,05$).

Результати дівчаток 7—9 років оцінювати рухи за ступенем м'язових зусиль показують, що максимальні показники умінь оцінювати рухи за ступенем м'язових зусиль були зареєстровані у віці 7 і 8 років на V занятті, а в 9-літніх — на VII занятті. Результати дисперсійного аналізу свідчать, що в дівчаток у процесі експерименту кількість успішних спроб вірогідно збільшується у віці 8 і 9 років ($P < 0,001$). У дівчаток 7 років зміна результату не істотно ($P > 0,05$). При цьому з віком відзначається збільшення ступеня впливу попередніх занять на показники керування. У 7-літніх дівчаток вона складає 11,62 %, у 8-літніх — 29,27%, у 9-літніх — 43,24%. Результати досліджень, свідчать про те, що в дівчаток 7—9 років уміння оцінювати рухи за ступенем м'язових зусиль статистично не відрізняються між собою ($P > 0,05$). Результати досліджень показують, що розходження в показниках оцінки умінь керувати рухами за ступенем м'язових зусиль між хлопчиками і дівчатками у всіх вікових групах не достовірні ($P > 0,05$).

Таким чином, уміння оцінювати рухи за ступенем м'язових зусиль у школярів 7—9 років не залежать від віку і статі випробуваних.

Висновки:

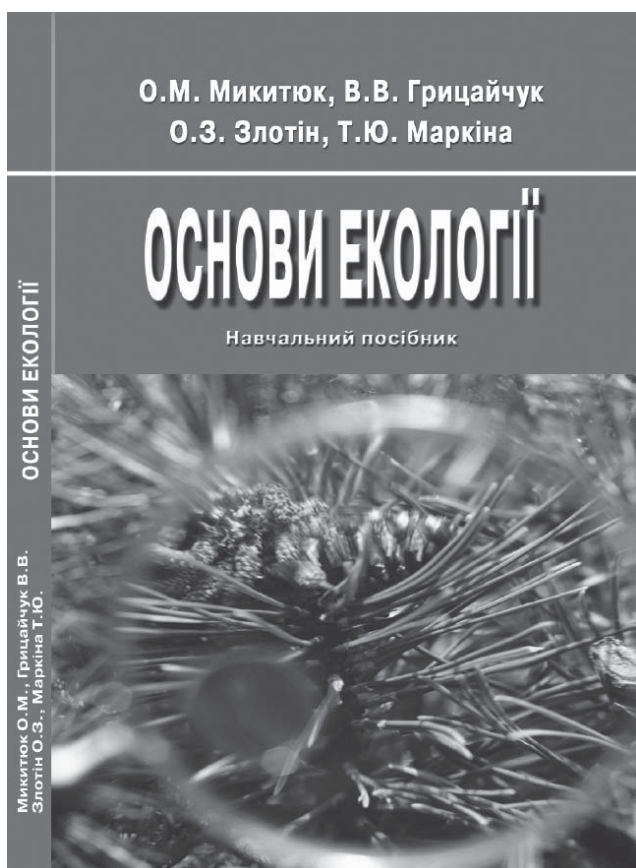
1. У дітей 7—9 років з віком істотно збільшуються показники, що характеризують уміння оцінювати рухи в просторі і в часі. Уміння оцінювати рухи в часі в школярів 7—9 років залежать від вікових особливостей, а в 8-літніх — від статевих особливостей дітей. З віком учнів істотно збільшуються показники, що характеризують уміння керувати рухами в часі як у хлопчиків ($P < 0,05$), так і в дівчаток ($P < 0,001$).

2. Представлені дані показують, що в школярів 7—9 років уміння оцінювати рухи в просторі, у часі і за ступенем м'язових зусиль змінюються за рахунок чергування успішних спроб з невдалими в серії дослідів.

Література

1. Буевич В.П. Совершенствованием двигательных действий юных лыжников-гонщиков на основе развития временных и пространственных восприятий: Автореферат дис. канд. пед. наук. — М., 1981. — 24 с.

2. *Дежников А.Г.* Исследование вопросов обучения детей младшего школьного возраста умениям оценивать пространственные, временные и силовые характеристики движений: Дис. канд.пед.наук. — М., 1977. — 199 с.
3. *Николаенко А.В.* Развитие точности движений у младших школьников в процессе физического воспитания: Дис. канд.пед.наук. — М., 1967. — 219 с.
4. *Пилиповская М.В.* Исследование взаимосвязи между способностями юных гимнасток оценивать основные параметры движений и их технической подготовкой: Дис. канд.пед.наук. — М., 1971. — 177 с.
5. *Фарфель В.С.* Управление движениями в спорте. — М.: Физкультура и спорт, 1975. — 208 с.
6. *Худолей О.Н.* Влияние показателей управления движениями и сенсомоторики на обучение упражнениям гимнастов 8—10 летнего возраста // Физическое воспитание детей и молодежи. — Киев: Здоровье, 1984. — Вып. 10. — С. 15—17.

Передплатний індекс **08446**

Микитюк О.М., Грицайчук В.В., Злотін О.З., Маркіна Т.Ю.

М59 Основы экологии: Навчальний посібник. — Вид. 2-ге, виправлене. — Харків: «ОВС», 2004. — 144 с. ISBN 966-7858-28-6.

У навчальному посібнику викладено зміст основних розділів класичної екології, які довгий час читалися авторами посібника на природничому факультеті Харківського державного педагогічного університету. Наведені також тестові завдання для контролю знань з екології.

Навчальний посібник рекомендовано для студентів вищих навчальних закладів, що вивчають екологію, а також вчителів, які викладають біологію та природознавство.